

การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทัศนสุขภาพของหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชน

นางสาว อรัญญา ลือประดิษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-1324-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 5 ส.ค. 2546

I 20390890

MEDIA USE FOR ORAL HEALTH PROMOTION AND PREVENTION
OF PUBLIC AND PRIVATE SECTORS

Miss Aranya Luepradid

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-1324-8

อรรถกถา สื่อประดิษฐ์ : การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงานรัฐและ
หน่วยงานเอกชน. (MEDIA USE FOR ORAL HEALTH PROMOTION AND PREVENTION
OF PUBLIC AND PRIVATE SECTORS) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร. ศิริชัย ศิริกายะ, 150 หน้า.
ISBN 974-03-1324-8.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพ
รวมถึงวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่
มีผลต่อการใช้สื่อของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย และบริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย)
จำกัด ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2543 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จาก
การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และจากตัวอย่างสื่อทุกชนิดที่เกี่ยวข้อง โดยผลการวิจัยพบว่า

กองทันตสาธารณสุขใช้สื่อทุกประเภททั้งสื่อเชิงรุกและสื่อเชิงรับ โดยใช้สื่อเฉพาะกิจในสัดส่วน
ที่มากที่สุด ส่วนแนวคิดที่พบในเนื้อหาพบว่ามีแนวคิดด้านสุขภาพอนามัย 4 แนวทาง คือ ส่งเสริม ป้อง
กัน รักษา และฟื้นฟู แนวทางหลักที่พบมากที่สุดคือ แนวทางส่งเสริมและป้องกัน ส่วนปัญหา อุปสรรค
ที่มีผลต่อการใช้สื่อได้แก่ นโยบายของผู้บริหาร งบประมาณ การวางแผนการใช้สื่อ ส่วนปัจจัยสนับสนุน
คือ สื่อมวลชน และบริษัทเอกชน ในขณะที่บริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัด ใช้สื่อมวลชน
เป็นสื่อหลักในการส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาด ส่วนการส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพใช้สื่อ
เฉพาะกิจเป็นสื่อหลัก แนวคิดที่พบในเนื้อหาประกอบด้วยแนวทางส่งเสริมและแนวทางป้องกัน ปัญหา
และอุปสรรคที่พบในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพคือ ระบบการทำงานแบบราชการ
และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ส่วนปัจจัยสนับสนุนคือ นโยบายของบริษัทแม่ และงบประมาณในการ
ดำเนินงาน

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต..... อรรถกถา สื่อประดิษฐ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285319628 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: MEDIA USE / ORAL HEALTH PROMOTION AND PREVENTION

ARANYA LUEPRADID : MEDIA USE FOR ORAL HEALTH PROMOTION AND PREVENTION OF PUBLIC AND PRIVATE SECTORS. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.SIRICHAIR SIRIKAYA, Ph.D., 150 pp. ISBN 974-03-1324-8.

The research was aimed to study the media use for oral health promotion and prevention and to analyse the contents of the media, and problems, obstacles and supporting factors involved in all kinds of media used during the year 1996 to 2000. The Dental Health Division, Department of Health, Ministry of Public Health and Colgate Palmolive (Thailand) Ltd. were used for case study. Qualitative research using the information from document, in-depth interviews with administrators, responsible agents and officers.

The results of this study show that : The Dental Health Division used all kinds of media, both active and passive, to support oral health promotion and prevention. The most frequent media used was specialized media. The main contents were focused for oral health promotion and prevention. The main problems and obstacles were the policy of Ministry of Health, budgets, media planning and personnel. However, mass media and private sectors were supporting factors. For Colgate Palmolive (Thailand) Ltd., it used specialized media to support oral health promotion and prevention. The main problem and obstacles are the complex pattern of the bureaucratic system of government sector. The supporting factors were the policy of the main company abroad and sufficiency of budget.

Department Mass Communication
Field of study Mass Communication
Academic year 2001

Student's signature.....*อรรดา สิวอินท์*.....
Advisor's signature.....*Assoc. Prof. Sirichai Sirikaya*.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก รศ.ดร. ศิริชัย ศิริกายะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยตลอดมา ตลอดจน ผศ. ขวัญเรือน กิติวัฒน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้กับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านไว้ ณ ที่นี้

“ข้อมูล” เป็นส่วนประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง งานวิจัยฉบับนี้คงไม่สามารถเริ่มต้นและดำเนินมาจนถึงบทสรุปที่สมบูรณ์ได้หากขาดส่วนประกอบส่วนนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความอนุเคราะห์ที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่ได้รับจากกองทันตสาธารณสุขและบริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีน (ประเทศไทย) จำกัด ผู้วิจัยจะระลึกถึงความอนุเคราะห์ของท่านตลอดไป

ขอบคุณความรัก ความผูกพันของทุกคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจอันสำคัญให้ผู้วิจัยสามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเพื่อนหุ่ยและเพื่อนตุ้ม เพื่อนรักทั้งสองผู้ร่วมรับรู้และร่วมแบ่งเบาภาวะที่เป็นทั้งสุขและทุกข์ตลอดเวลาในการทำวิจัยฉบับนี้ กำลังใจจากเพื่อนทั้งสองล้วนมีส่วนผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เดินทางมาสู่ความสำเร็จ และขอบคุณน้ำใจ และการแบ่งปันจากเพื่อนๆ MC.9 ภาคนอกเวลาราชการทุกท่าน

กราบขอบพระคุณพ่อ กับ แม่ ผู้มีพระคุณของลูกที่ได้อบรมสั่งสอน ปลูกฝังให้ลูกมีความเพียรพยายามในการศึกษา ท่านเป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดในชีวิตนี้ ลูกขอมอบความสำเร็จครั้งนี้แด่พ่อ กับ แม่ ด้วยความเคารพรัก ถึงแม้ว่าพ่อ กับ แม่จะไม่ได้อยู่ดูความสำเร็จของลูกในวันนี้แล้วก็ตาม

อัญญา ลือประดิษฐ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ

บทที่

1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหำนำวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ข้อสันนิษฐานการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	5
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แบบจำลองการสื่อสารของเวสลีย์-แม็คลีน.....	7
แนวคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ.....	10
แนวคิดด้านการตลาด.....	15
แนวคิดเรื่องการตลาดทางสังคม.....	17
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	22
แหล่งข้อมูล.....	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
การนำเสนอข้อมูล.....	26
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	26

บทที่	หน้า
4. การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย.....	27
ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ขององค์กร.....	27
การวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพ.....	29
การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ.....	65
ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อ.....	104
5. การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพ.....	110
บริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัด	
ความเป็นมาของบริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัด.	110
การใช้สื่อของบริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัด.....	123
การใช้สื่อเพื่อโฆษณาและดำเนินกิจกรรมทางการตลาด.....	123
การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพ.....	124
การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ.....	127
ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อ.....	139
6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	144
กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย.....	144
บริษัทคอลเกต ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัด.....	146
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	147
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.....	147
รายการอ้างอิง.....	148
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	150

สารบัญตาราง

ณ

ตารางที่

หน้า

1. แสดงการใช้สื่อประเภทต่างๆ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2539.....	32
2. แสดงการใช้สื่อประเภทต่างๆ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2540.....	38
3. แสดงการใช้สื่อประเภทต่างๆ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2541.....	43
4. แสดงการใช้สื่อประเภทต่างๆ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2542.....	48
5. แสดงการใช้สื่อประเภทต่างๆ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2543.....	55
6. แสดงแนวคิดในเนื้อหาสื่อ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2539.....	68
7. แสดงแนวคิดในเนื้อหาสื่อ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2540.....	76
8. แสดงแนวคิดในเนื้อหาสื่อ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2541.....	82
9. แสดงแนวคิดในเนื้อหาสื่อ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2542.....	87
10. แสดงแนวคิดในเนื้อหาสื่อ กองทันตสาธารณสุข ประจำปี 2543.....	97
11. สรุปแนวคิดด้านสุขภาพอนามัยทางทันตสุขภาพ.....	102
12. แสดงงบประมาณการใช้สื่อ บริษัทคอลเกตฯ ประจำปี 2539.....	118
13. แสดงงบประมาณการใช้สื่อ บริษัทคอลเกตฯ ประจำปี 2540.....	119
14. แสดงงบประมาณการใช้สื่อ บริษัทคอลเกตฯ ประจำปี 2541.....	120
15. แสดงงบประมาณการใช้สื่อ บริษัทคอลเกตฯ ประจำปี 2542.....	121
16. แสดงงบประมาณการใช้สื่อ บริษัทคอลเกตฯ ประจำปี 2543.....	122

สารบัญภาพ

ญ

แผนภาพที่

หน้า

1. แบบจำลองความต่อเนื่องของผลกระทบของโรคในช่องปากต่อชีวิตบุคคล.....2
2. แบบจำลองการสื่อสารของเวสต์ลีย์ – แม็คลีน.....8